

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА

УДК 378.013:07[7.091,12.011.3-051]:[811.161.2+821.161.2]
DOI <https://doi.org/10.32782/philspu/2024.5.10>

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ З ІНТЕРНЕТ-ТЕКСТОМ

Семеног Олена Миколаївна,

доктор педагогічних наук, професор,
в. о. завідувача кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0000-0002-8697-8602
Researcher ID: E-2994
Web of Science: E-2994-2018
Scopus: 57207763280

Ольховик Марина Володимирівна,

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та культурології
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
ORCID ID: 0000-0003-2789-9194
Web of Science: GPP-4140-2022

У статті окреслено змістове та методичне забезпечення формування культури роботи з інтернет-текстом майбутніх учителів української мови і літератури на заняттях з курсу методики навчання української мови. З метою визначення методичних особливостей роботи з інтернет-текстом з'ясовано дефінітивні ознаки та жанрово-тематичну специфіку інтернет-тексту як різновиду медіатексту. До специфічних рис інтернет-тексту віднесено актуальність, інтерактивність, гіпертекстуальність.

Акцентовано увагу на роботі з такими інформаційними мовленнєвими жанрами, як блог і форум. Форуми та блоги представлено як специфічні жанри інтернет-дискурсу, з оригінальним підбором стилістичних засобів мовлення і відповідністю характеристикам мережевого тексту. Форум більшою мірою зосереджений на певній темі обговорення, до якої можна повертатися, тоді як блог – це постійна зміна коротких інформаційних повідомлень, оновлення яких читач може спостерігати, заходячи в систему. Для форумів як мовленнєвого жанру інтернет-повідомлення характерна взаємодія: факт – повідомлення – обговорення, інтерактивний характер комунікації, часова необмеженість.

Ключове словосполучення «культура роботи з інтернет-текстом» визначаємо як психологічні передумови сприйняття інтернет-тексту, розуміння інтернет-тексту, володіння різними видами аналізу інтернет-тексту та його укладання.

Педагогічне партнерство організацій, у яких працюють автори статті, спонукало розробити вправи та завдання на прикладі матеріалів регіональних форумів і блогів, що найбільше відповідають характеристикам мережевого тексту, мають швидку динаміку до урізноманітнення, дають змогу робити широку добірку тематичних панелей.

Для формування культури роботи майбутніх учителів з інтернет-текстами в межах курсу методики навчання української мови розроблені вправи для сьомого класу за модельною програмою нової української школи. Апробація розроблених вправ на базі старших класів закладів загальної середньої освіти м. Сум і м. Чернігова дала змогу уточнити групи вмінь майбутніх учителів для формування культури роботи з інтернет-текстом.

Перспективою досліджень визначено проведення різнофакторного аналізу впливу інтернет-середовища на формування мовної особистості молоді.

Ключові слова: інтернет-текст, мовно-методична підготовка, формування, майбутній учитель української мови і літератури, культура роботи з інтернет-текстом, змістове та методичне забезпечення, навчання української мови у старшій школі.

Semeng Olena, Olkhovik Maryna. Formation of the culture of work of future teachers of the Ukrainian language and literature with the internet text

The article outlines the content and methodological support for forming a culture of working with Internet text in teaching methods of the Ukrainian language. In order to determine the methodological peculiarities of working with the Internet text of future Ukrainian language and literature teachers, the definitional features of the genre and the thematic specificity of the Internet text as a kind of media text are clarified.

Based on the analysis of scientific sources and the research work carried out, the key concepts of the study are outlined. The specific features of the Internet text include relevance, interactivity, and hypertextuality.

During the study, the emphasis was placed on working with informational speech genres such as blogs and forums, which are most suitable for the methodological training of future teachers to work with Internet texts. Forums and blogs are presented as specific genres of Internet discourse, with an original selection of stylistic means of speech and compliance with the characteristics of online text. A forum is more focused on a specific topic of discussion that can be returned to, while a blog is a constant change of short informational messages, the updates the reader can observe by logging in. As a speech genre of online communication, forums are characterized by interaction: fact-message-discussion, interactive nature of communication, and unlimited time.

We define the keyword "culture of working with Internet text" as the psychological prerequisites for perceiving, understanding, and mastering various types of analysis of Internet text and its compilation.

The pedagogical partnership of the organizations in which the authors of the article work prompted us to develop exercises and tasks based on materials from regional forums and blogs that best match the characteristics of online text, have rapid dynamics of diversification and allow for a wide selection of thematic panels.

In order to form the culture of future teachers' work with online texts, exercises for the seventh grade according to the New Ukrainian School program were developed and tested as part of the methodology of teaching the Ukrainian language. In contrast, testing the developed exercises on the basis of senior classes of general secondary education institutions in Sumy and Chernihiv allowed us to clarify the groups of skills future teachers need to form a culture of work with online texts.

The research prospect is to conduct a multifactorial analysis of the influence of the Internet environment on the formation of youth's linguistic identity.

Key words: *Internet text, language and methodological training, formation, future teacher of Ukrainian language and literature, culture of working with Internet text, content and methodological support, teaching Ukrainian in high school.*

Вступ. Епіцентром суспільних і глобальних соціокультурних перетворень у динамічному і складному XXI столітті все більшою мірою визнають Інтернет. На початок 2023 року, згідно з Digital Global Overview Report [1], понад п'ять із восьми мільярдів людей у світі щодня користуються Інтернетом. Зростає вплив інтернет-середовища на всі аспекти особистісного розвитку людини.

Сучасна молодь майже стовідсотково реалізує власні комунікаційні стратегії в межах інтернет-середовища, споживаючи, продукуючи й обмінюючись великими масивами інформації, в основі якої якісно новий комунікативний феномен медіатексту. Своєрідність функціонування інтернет-текстів засвідчує значний вплив на формування мовної особистості й насамперед мовної свідомості молодого покоління.

Вплив на зміну світоглядних доміант соціуму та формування мовної дійсності активізує наукові, науково-методичні дослідження інтернетного тексту як категорії, засобу, за допомогою якого формуються такі важливі компетентності особистості, як критичне мислення й інфомедійна грамотність. Підтверджує важливість вивчення та методичного застосування інтернет-тексту на заняттях з української мови в закладах середньої освіти Державний стандарт базової середньої освіти (2020) [2], у якому визначено перелік наскрізних умінь: читати з розумінням, висловлювати власну думку усно і письмово, критично та системно мислити, діяти творчо, виявляти ініціативність, здатність логічно обґрунтувати позицію, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми.

Роботу з інтернет-текстами введено складником модельних програм з української мови для 5–6-х, а також 7–9-х класів нової української школи, що розроблені Н. Голуб та О. Горошкіною у 2022 і 2023 рр. [3]. У межах мовленнєвої змістової лінії укладачі в цьому класі виокремлюють блок «Інформація». Увагу акцентовано на розгляді таких питань: види інформації (текстова, графічна, числова, звукова, відео), добір і пошук інформації, надійність джерел інформації, факти

та судження, достовірність і недостовірність, актуальність інформації). Для восьмого класу, як показує аналіз, запропоновано такі жанри мовлення, як блог і чат: вивчення явного і прихованого змісту інформації, трансформація текстової інформації у графічну, особливостей медійної інформації, розрізнення факту і судження, елементів маніпуляції та пропаганди. Для дев'ятого класу предметом вивчення визначено фейки, специфіку новинної інформації та хроніки.

Важливі завдання формування наскрізних умінь учнівської молоді відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (2020) актуалізують необхідність оновлення змісту курсу методики навчання української мови майбутніх учителів української мови і літератури, зокрема введення питань формування культури роботи з інтернет-текстом.

Доцільність більш детального дослідження проблеми означена в роботах закордонних (зокрема, А. Белла, Т. Ван Дейка, Р. Крейга, Д. Лалли та ін.) і українських дослідників (як-от Н. Гудзь, В. Ільганаєва, Б. Потятиник, В. Різун, О. Сербенська, Н. Шкворченко, М. Яцимирська та ін.), що присвячені різним векторам розвитку сучасних масових комунікацій, аналізу медіапростору сьогодення, ролі віртуального простору у формуванні сучасної мовної картини світу, розгляду сутності, жанрової специфіки, лінгвокультурних особливостей інтернет-текстів.

У попередніх публікаціях автори статті у складі колективів аналізують використання відеоконтенту – виступи відомих спікерів минулого і сьогодення, розміщені на YouTube, аудіокурси з риторики, подкасти (Д. Будянський, О. Семеног, О. Семеніхіна [4]); освітні платформи (Prometheus, Ed-Era, IREX, 4mama), відео-контент (М. Друшляк, О. Семеног, Н. Грона, Н. Пономаренко, О. Семеніхіна [5]), пропонують змістове та методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів-словесників до формування читачької грамотності учнів НУШ на уроках зарубіжної літератури на засадах дослідження PISA-2018 (О. Семеног, Ю. Плужник [6]).

Матеріали та методи. У межах статті ставимо за мету окреслити змістове та методичне забезпечення

формування культури роботи майбутніх учителів української мови і літератури з інтернет-текстом на заняттях з курсу методики навчання української мови, а завдання – з'ясувати основні дефінітивні характеристики інтернет-тексту, виділити особливості жанрово-тематичної специфіки інтернет-видань; дослідити методичні особливості роботи з інтернет-текстом; розробити вправи й завдання з використанням інтернет-текстів.

Методологія дослідження питання формування культури роботи майбутніх учителів з інтернет-текстами передбачає використання загальнологічних методів, зокрема аналізу, синтезу й узагальнення проблематики роботи з медіатекстом, його жанрової специфіки та класифікацій. Важливим є врахування компетентнісного й аксіологічного підходів для створення системи вправ і завдань роботи з інтернет-текстами.

Дослідна робота проводилась у 2023/2024 н. р. у межах мовно-методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури СумДПУ імені А. С. Макаренка та НУ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Результати. З урахуванням досліджень закордонних теоретиків А. Белла [7], Т. Ван Дейка [8], Р. Крейга [9] та українських учених, зокрема Н. Гудзь [10], Льганасва В. [11], Н. Шкворченко [12], М. Яцимирської [13], окреслимо поняття «інтернет-текст / інтернетний текст».

Як показує проведений аналіз наукових джерел, загально визнаної дефініції інтернет-тексту не запропоновано. Розглядаючи інтернет-текст як різновид медіатексту, більшість дослідників сходяться на думці щодо особливостей каналу розповсюдження інформації, характерної для інтернет-текстів.

Специфічні риси, що виділяють інтернет-текст від інших видів медіатексту, пов'язані з темпоральними та комунікаційними особливостями каналу передачі інформації. Ідеться про актуальність (пов'язана з безперервним оновленням інформації), інтерактивність (постійний взаємообмін між автором і читачем), гіпертекстуальність (гіперпосилання, мультимедійні компоненти). Гіпертекстуальність вирізняє мережевий текст з-поміж інших медіатекстів. За твердженням М. Яцимирської [13], гіпертекст доцільно розглядати як певну комбінацію мовних кодів, що дають змогу відтворювати нелінійний текст, і це не дає можливості його роздрукувати у звичайний спосіб.

Формування культури роботи з інтернет-текстами передбачає врахування відповідної класифікації для розробки системи вправ і завдань з української мови. Чіткої градації інтернет-текстів науковий дискурс не пропонує, здебільшого послуговуючись загальною класифікацією медіатекстів. Так, дослідниця Н. Бобаль виділяє певну систему параметрів, потрібних для вивчення медіатекстів, як-от: спосіб виробництва тексту, форма створення, форма відтворення, канал розповсюдження, функціонально-жанровий тип тексту, тематична домінанта. З огляду на це авторка пропонує такий поділ жанрів текстів відповідно до композицій-

них особливостей: оперативно-новинні (різновиди замітки), оперативно-дослідні (інтерв'ю, репортаж, звіти), дослідницько-новинні (кореспонденція, коментар, рецензія), дослідницькі (стаття, лист, огляд), дослідницько-образні (нарис, есе, фейлетон, памфлет) [14, с. 235].

Щоправда, така пропозиція залишає поза увагою такі новітні жанри, як гайд, демотиватор, інфографіка, меми. Більш ґрунтовною в контексті формування культури роботи з інтернет-текстами вважаємо класифікацію мовленнєвих жанрів, представлену дослідницею Н. Гудзь [10, с. 21–23]. Для розробки вправ важливо, що один жанр залежно від реалізації та зміни головної функції може водночас відповідати кільком аспектам. Дж. Лалл слушно зауважує, що жанр залежно від мети та текстового наповнення автором за тими чи іншими показниками може належати до кількох класифікацій і вільно «переходити» з однієї в іншу, відбувається також постійна дифузія жанрів в інтернет-середовищі [15].

Ключове словосполучення «культура роботи з інтернет-текстом» характеризуємо як психологічні передумови сприйняття інтернет-тексту, розуміння інтернет-тексту, володіння різними видами аналізу інтернет-тексту та його укладання.

Проведена дослідна робота з вивчення впливу інтернет-середовища на формування мовної особистості в межах мовно-методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури СумДПУ імені А. С. Макаренка та НУ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка дає змогу припускати важливість функціонального осмислення на заняттях таких жанрів інтернет-тексту, як форуми та блоги. Ідеться про специфічні жанри інтернет-дискурсу, з оригінальним підбором стилістичних засобів мовлення й відповідністю характеристикам мережевого тексту. Матеріали форумів дають змогу зробити широку добірку тематичних панелей, пропонуючи читачам теми й можливості обговорення в середині цих тем.

Вивчення таких жанрів мовлення запропоновано в модельній програмі з української мови Н. Голуб і О. Горошкіної для 7–9-х класів [3]. Форуми та блоги Н. Голуб, В. Новосьолова, Л. Галаєвська розглядають у межах інформаційних мовленнєвих жанрів, до яких автори відносять представлення, пояснення, інструкції, повідомлення [16, с. 18].

Для форумів як мовленнєвого жанру інтернет-повідомлення властива взаємодія: факт – повідомлення – обговорення, інтерактивний характер комунікації, часова необмеженість. Зі студентами аналізуємо приклади, аналогічні до наведених у посібнику [16, с. 33]: людина пройшла онлайн-курс із критичного мислення на освітній платформі EdEra, потім за запрошенням працює у форумі курсу, на якому всі учасники мають загальну нову інформацію (зміст навчального курсу), а також пропонують власні спостереження, ідеї, рефлексії щодо курсу, комунікують з іншими учасниками.

Повідомлення форуму будують інформацію за схемою «автор – тема – зміст – дата», створюють тему,

відхилення від якої часто заборонені правилами поведінки на форумі. Класична структура форуму охоплює розділи (наприклад, система сучасної освіти, сучасні освітні тенденції, інформаційно-комунікаційні технології в освіті, нова українська школа тощо); теми (у кожному з розділів користувачі можуть створювати теми для обговорення, як-от: 12-річна система навчання, можливості Google-інструментів у навчанні); коментарі (під кожною темою пропонується обговорення, обмін думками).

Блог називають щоденником подій. Інформаційний мовленнєвий жанр характеризується дотриманням певної хронології та подієвості, коли основу становить зв'язок між автором і читачем, різновид веб-сайту, у якому поряд із записами додають мультимедіа та зображення, а весь контент постійно оновлюється. Інформація оформлюється у вигляді коротких записів. Особливістю блогів є легкість подання інформації, мобільність, оновлювання змісту, швидка доступність цієї інформації в Інтернеті.

Форуми та блоги розрізняють: форум більш зосереджений на певній темі обговорення, до якої можна повертатися, тоді як блог – це постійна зміна коротких інформаційних повідомлень, оновлення яких читач може спостерігати, заходячи в систему.

Відповідно до методики роботи з інтернет-текстом звертаємо увагу майбутніх учителів на авторські та тематичні блоги. Такий матеріал дає змогу використовувати як традиційні – аналітичні, синтетичні, пошукові, творчі тощо, так і продуктивні методи: опис типів людей, що є дописувачами або коментаторами блогів, створення власного блогу з метою покращення рівня побутової української мови серед однолітків.

Працюючи з інтернет-текстами, враховуємо відмінність архітекtonіки інтернет-текстів від традиційної будови. Як зазначає В. Різун [17, с. 192], для інтернет-текстів архітекtonіка друкованих видань, а саме: традиційні мовні засоби (вставні слова, ритмо-мелодичні засоби (тон зачину розповіді, інтонація, рубрикування змісту тощо); візуально-образні засоби, чуттєво-емоційні засоби, графічно-шрифтові виділення; текстові засоби (заголовковий комплекс, абзацподіл тощо) – втрачає актуальність.

Опрацьовуючи інтернет-тексти, привертаємо увагу студентів на графічно-шрифтові засоби тексту, на їх загальне зорове і змістове наповнення. Ураховуємо, що вигляд тексту вже на першому етапі сприйняття наводить читача на думку про зміст запропонованого тексту. Тому вправи на розвиток антиципації на основі графічних засобів є вкрай доцільними.

Прокоментуємо роботу зі студентами магістерського рівня. На заняттях із методики навчання української мови, готуючись до виробничої педагогічної практики з магістрантами опрацьовуємо навчальні програми для 10–11-х класів закладів загальної середньої освіти. Означені програми розроблені ще у 2017 р. і чекають на відповідне оновлення у зв'язку з реалізацією Державного стандарту базової середньої освіти (2020).

Проведений аналіз підручників з української мови для 11-го класу, зокрема підручника О. Авраменка [18], засвідчує, що джерелом текстів для уроків переважно слугують газетно-журнальні видання, мемуарна й біографічна проза тощо; інтернет-тексти частіше використовуються як різновид інтерв'ю на YouTube або як фрагменти телефонних діалогів. Припускаємо, що психолого-педагогічні особливості учнів старшої школи, що трансформуються під впливом інтернет-середовища, ураховуються під час опрацювання інтернет-текстів частково або побіжно.

Тому в роботі з майбутніми вчителями враховуємо пропозиції Н. Голуб та О. Горошкіної щодо блоку «Інформація», викладені в модельній програмі з української мови для 7–9-х класів [3], і розгляд таких питань, як достовірність і недостовірність, актуальність інформації; вивчення явного і прихованого змісту інформації, розрізнення факту і судження, елементів маніпуляції та пропаганди. У межах занять розробляємо й виконуємо вправи та завдання на роботу з інтернет-текстами, які доцільно апробувати для учнів старших класів:

Поміркуйте, чи відрізняється частота або якість риторичних фігур відповідно до теми блогу (блоги про здоров'я і спорт, блоги про сучасні субкультури, політичні блоги, регіональні блоги соціокультурного змісту).

Завдання дають змогу вивчати інтернет-контент під кутом відображення мовної дійсності окремих регіонів України, що видається плідним для проблемного навчання.

У межах предметно-мовного інтегрованого навчання української мови й іноземної мови пропонуємо:

1. *Створи (створить) активний форум спілкування з носіями англійської мови з метою вивчення української мови. Зроби (зробить) схематичний компаративний аналіз неповних та односкладних речень і порядку слів у реченні на прикладі української та англійської мов. Запропонуй/те вправи для закріплення матеріалу.*

2. *Змоделуй/те на форумі дискусію «Проблемні питання українсько-польської історії» з обов'язковим використанням стилістично маркованої лексики.*

3. *Проаналізуй/те популярні регіональні блоги на тематичну спрямованість і визначте аудиторію; знайди (знайдіть) у текстах блогів стилістично забарвлену лексику; поміркуй/те, яка лексика вживається частіше – книжна чи розмовна; порахуй/те в останніх двох дописах кожного блогу кількість використання оцінної лексики, поясни (пояснить), чи залежить використання цієї лексики від тематичної спрямованості блогів.*

Диглосія та мовні девіації – важливі прояви мовної дійсності, що не тільки відображають сучасні соціокультурні тенденції, а й можуть бути визначені як критерії якості комунікації як окремого респондента, так і певної соціальної групи. Означену тему опрацьовуємо на прикладі соціальних мереж та відеоконтенту YouTube:

1. *Проаналізуй/те дописи в Instagram своїх друзів і визнач/те, до яких мовних девіацій загалом тяжіють ці дописи (кальки з російської мови, запозичення з анг-*

лійської мови, зловживання пасивними формами дієслова, незнання правил сучасної української мови тощо), які, на твою (вашу) думку, мовні засоби роблять допис максимально близьким до читача.

2. Проаналізуй/те сучасний український інтернет-контент соціокультурного спрямування (наприклад, «Українська правда»): як часто на вебсайтах пропонуються дискусії щодо «мовного питання», досліди (дослідіть) варіант дискусії (емоційно забарвлена лексика, специфічні лексико-фразеологічні засоби, новотвори, маніпулятивні питання, використання фактів і суджень).

3. Створи (створіть) власну класифікацію мовних девіацій, що найчастіше використовуються в Instagram, і зроби (зробіть) допис у відомій тобі (вам) соціальній мережі щодо важливості уникання таких проявів мовних девіацій, проаналізуй/те соціальну дискусію, що може виникнути під цим дописом.

Інтернет-тексти тяжіють до використання новотворів, тим самим впливаючи на мовну дійсність сучасного українця. Тому і методичні можливості вивчення цього явища на прикладі інтернет-текстів максимально широкі: від традиційних вправ репродуктивного, проблемного, творчого характеру до вправ, пов'язаних із новітніми комп'ютерними технологіями.

Для аналізу пропонуємо такі приклади вправ:

1. Зроби (зробіть) вибірку з відомих вебсайтів текстів із новотворами, запропонуй/те замінити в тексті ці новотвори на загальнозживану лексику.

2. Запропонуй/те ряд новотворів з інтернет-простору, що яскраво відображають сучасну соціокультурну ситуацію країни, поясни (поясніть) свою думку, оминаючи емоційно забарвлену лексику, спрогнозуй/те їх подальшу функціональність у системі української мови.

3. Напиши (напишіть) приклад тексту блогу про культурну подію у вашому місті, рівномірно використовуючи новотвори й архаїзми; зроби (зробіть) коментар під таким дописом однокласника, використовуючи маніпулятивні запитання.

4. Змодельуй/те завдання до штучного інтелекту (ChatGPT) за темою «Оказіональні слова в інтернет-середовищі: чи впливають на мовну дійсність українця» з позиції вчителя, редактора онлайн-видання, іноземця, який вивчає українську.

Важливість креолізації для інтернет-текстів актуалізує роботу з графічними засобами. Пропонуємо для аналізу такі приклади вправ:

1. Аналіз лексико-стилістичних особливостей заголовкових комплексів в інтернет-виданнях і друкованій пресі: компаративний аналіз. Чи змінюються мовні засоби відповідно до виду мережевого тексту? Яку роль у повідомленнях інтернет-видань відіграє лід?

2. Порівняй/те іконічні засоби в заголовках регіональних вебсайтів. Що, на твою (вашу) думку, привертає більшу увагу читачів – зміст заголовка, його розташування, лід чи шрифт і колір? Змодельуй/те шпальту інтернет-видання на наступний тиждень, застосувавши заголовки з неповними реченнями.

3. Обери (оберіть) актуальну, на твою (вашу) думку, статтю з інтернет-видання й аргументуй/те цю актуальність, допиши (допишіть) лід із використанням простого ускладненого речення.

Окремої розробки потребують креолізовані тексти реклами, роль емодзі в дописах для соціальних мереж, меми як фразеологічні одиниці (текстові, аудіальні, зображувальні) та інше. Це дасть змогу відслідковувати актуальні мовні процеси, що впливають на формування мовної особистості носіїв української мови сьогодні. Уже розроблені популярні проєкти для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з української літератури з використанням подкастів («Крутезно» платформа Litcom), і хоча жанр належить до усних, його популярність надає широкі можливості його застосування і для методики навчання української мови.

У межах занять із методики навчання української мови розробляємо й апробуємо вправи за розділом «Інформація» у сьомому класі нової української школи (дет. у підручнику [19]). Вправи спрямовуємо на розвиток інфомедійної компетентності, умінь протистояти мовній агресії та маніпуляції. Працюємо з графічною, текстовою, відео- і аудіоінформацією; навчаємося розрізняти факти і судження, правдиву й фейкову інформацію, різні види маніпуляцій у медіасфері та соціальних мережах.

Наприклад, для уроку 23 «Якість і достовірність інформації. Вербальні й невербальні засоби інформації» пропонуємо прочитати текст «Як навчитися ефективно працювати з різними видами інформації», застосовуючи технологію маркування, перевірити, що пишуть інші медіа чи публікують інші блогери щодо події чи на тему, яка шокувала / засмутила / вразила [19, с. 84].

Під час опрацювання § 44 «Текст. Повторення вивченого у 5–6-х класах. Поради читачам. Мета читання» обговорюємо проблему в колі «Чому читання важливе?»; ознайомлюємося з аргументами на користь читання, які пропонує блогер І. Зінчук за QR-кодом або покликанням <https://chytay-ua.com/view.php?id=1083>. Розмірковуємо, яку позицію автора допису в блозі доцільно вибрати «Яку книжку обираємо для читання – паперову чи електронну? Чому?» [19, с. 49].

Опрацьовуючи § 74 «Непохідні й похідні приєменники. Написання похідних приєменників разом, окремо та з дефісом», пропонуємо для аналізу текст про критичне мислення і штучний інтелект (ШІ) [19, с. 258]; обговорюємо відомі приклади застосування ШІ в житті людей; виконуємо завдання: текст з англійської мови переклали українською за допомогою Google-перекладача, міркуємо, чи варто завжди довіряти гаджетам, штучному інтелекту. Чому? [19, с. 65–67].

Апробація розроблених вправ на базі старших класів закладів загальної середньої освіти м. Сум і м. Чернігова дала змогу уточнити групи вмінь майбутніх учителів для формування культури роботи з інтернет-текстом: виявляти інформацію, надану в тексті в неявному вигляді; доводити надійність аргументів, аргументуючи власні висновки фактами з тексту та неявними доказами; висловлювати припущення

щодо нового розуміння тексту після його аналізу й добору контраргументів. Таким чином, актуалізуємо інформаційно-цифрову компетентність майбутнього вчителя, що визначена у Професійному стандарті вчителя як одна з ключових для навчання української мови в новій українській школі.

Висновки. Проведений теоретичний аналіз, дослідна робота в межах мовно-методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка дала підстави дійти таких висновків.

На основі аналізу наукових джерел, проведеної дослідної роботи окреслено ключові поняття дослідження. Інтернет-текст, як показує аналіз, дослідники розглядають як різновид медіатексту, до специфічних рис відносять, зокрема, актуальність, інтерактивність, гіпертекстуальність.

Форуми та блоги характеризуємо як специфічні жанри інтернет-дискурсу, з оригінальним підбором стилістичних засобів мовлення й відповідністю характеристикам мережевого тексту. Форум більш зосереджений на певній темі обговорення, до якої можна повертатися, тоді як блог – це постійна зміна коротких інформаційних повідомлень, оновлення яких читач може спостерігати, заходячи в систему. Для форумів як мовленнєвого жанру інтернет-повідомлення характерна взаємодія: факт – повідомлення – обговорення, інтерактивний характер комунікації, часова необмеженість.

Культуру роботи з інтернет-текстом визначаємо як психологічні передумови сприйняття інтернет-тексту,

розуміння інтернет-тексту, володіння різними видами аналізу інтернет-тексту та його укладання. Формування культури роботи майбутніх учителів з інтернет-текстами передбачає використання таких методів, як аналіз жанрової специфіки та класифікацій, урахування компетентнісного й аксіологічного підходів для створення системи вправ і завдань роботи з інтернет-текстами.

Дослідна робота в межах мовно-методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури враховувала розгляд таких питань, як достовірність і недостовірність, актуальність інформації; вивчення явного і прихованого змісту інформації, розрізнення факту і судження, елементів маніпуляції та пропаганди.

Розуміння засадничих соціокультурних, лінгвістичних, інфомедійних аспектів творення текстів у мережі Інтернет і вміння використовувати інтернет-тексти в роботі майбутніми учителями української мови і літератури дає змогу впливати на рівень мовної особистості молодого покоління, максимально наближати навчальний матеріал до потреб та інтересів учнів, тим самим підвищуючи мотиваційну складову освітнього процесу. Різноманіття композиційно-структурних, мовленнєвих, графічно-шрифтових характеристик, постійна дифузія жанрів, їхня темпоральність і розвиток нових медіа робить інтернет-тексти продуктивним емпіричним матеріалом у процесі створення підручників з української мови і літератури на основі модельних навчальних програм.

Перспективою досліджень визначено проведення різнофакторного аналізу впливу інтернет-середовища на формування мовної особистості молоді.

Література:

1. Digital Global Overview Report 2023. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>.
2. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898?fbclid=IwAR2L6wsCGLa8K7qlzeTItm3FiSQKtO7IKMsJ2e6bZ20jLqQyERgcEKrg0cI>.
3. Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / Н. Б. Голуб, О. М. = Горошкіна. Рекомендовано Міністерством освіти та науки України. Наказ № 883 від 24.07.2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>.
4. Drushlyak M.G., Semenog O.M., Budianskyi D.V., Sotska H.I., Trynus O.V., Semenikhina O.V. The Use of Digital Technologies for the Development of Pre-service Teachers' Rhetorical Skills: The Experience of Ukraine. 45th Jubilee International ICT Convention – MIPRO 2022. May 23–27. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/9803713> (дата звернення 16.02. 2024).
5. Друшляк М.Г., Семенов О.М., Грона Н.В., Пономаренко Н.П., Семеніхіна О.В. Типологія інтернет-ресурсів для розвитку інфомедійної грамотності молоді. Інформаційні технології та засоби навчання, 2022. Том 88, № 2. С. 1–22.
6. Семенов О., Плужник Ю. Фахово-методична підготовка майбутніх учителів до формування читацької грамотності учнів на засадах дослідження PISA-2018. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2023. Вип. 3. С. 150–162.
7. Bell A. *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell, 1991. 277 p.
8. Dijk, Teun A. van. *Discourse and Communication: New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*, Berlin, New York: De Gruyter, 1985. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110852141>.
9. Крейг Р. Інтернет-журналістика: робота журналіста і редактора у нових ЗМІ. Київ : Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2007. 324 с.
10. Гудзь Н. О. Інтернет-дискурс як новий тип комунікації: структура, мовне оформлення, жанрові формати. *Сучасні лінгвістичні студії : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка*, 2015. С. 61–87.
11. Шкворченко Н. Інтернет-дискурс як лінгвістична категорія. Актуальні питання гуманітарних наук. *Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2019. Вип. 23. Том 3. С. 62–68.

12. Яцимирська М., Драган Н. Медіатекст як продукт журналістської творчості (психолінгвістичний аналіз логічного сприйняття та емоцій). *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. Львів, 2007. Вип. 30. С. 267–276.
13. Ільганаєва В. О. Інформація та знання в соціально-комунікаційних процесах. Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. 2009. № 2. С. 149–153.
14. Бобаль Н. Р. Тексти ЗМІ: структура та зміст поняття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2012. № 30. С. 234–235.
15. Лалл Джеймс. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід [Текст] /пер. О. Гриценко [та ін.] ; ред. О. Г. Гриценко. Київ : К.І.С., 2002. 264 с.
16. Мовленнєві жанри на уроках української мови в ліцеї (рівень стандарту) : практичний посібник. Голуб Н. Б., Новосолова В. І., Гадаєвська Л. В. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 128 с.
17. Різун В. В. Літературне редагування: підручник. Київ : Либідь, 1996. 240 с.
18. Авраменко О. М. Українська мова (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Грамота, 2019. 208 с.
19. Семенов О. М., Калинич О., Дятленко Т.І., Білясник М.Д., Гапон Л. Українська мова: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон, 2024. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/konkursniy-vdbr-pdruchnik-v-dlya-7-klasu/movno-literaturna-osvtnya-galuz/ukraska-mova/ukraska-mova-pdruchnik-dlya-7-klasu-zakladv-zagalno-seredno-osvti-avt-semenog-o-m-kalinich-o-v-dyatlenko-t--blyasnik-m-d-gapon-l-o/>.

References:

1. Digital Global Overview Report (2023). URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report> [in Ukrainian].
2. State standard of basic secondary education (2011). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> [in Ukrainian].
3. Model educational program «Ukrainian language. 7–9 grades» for institutions of general secondary education. N.B. Golub, O.M. Horoshkina. Recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine. Order № 883 dated 07.24.202. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku> [in Ukrainian].
4. Drushlyak, M.G., Semenov, O.M., Budianskyi, D.V., Sotska, H.I., Trynus, O.V., Semenikhina, O.V. The Use of Digital Technologies for the Development of Pre-service Teachers' Rhetorical Skills: The Experience of Ukraine. 45th Jubilee International ICT Convention – MIPRO 2022. May 23–27. Retrieved from: <https://ieeexplore.ieee.org/document/9803713>.
5. Drushlyak, M.G., Semenov, O.M., Grona, N.V., Ponomarenko, N.P., Semenikhina, O.V. (2022). Typology of Internet resources for the development of information media literacy of young people. *Information technologies and teaching aids*. Volume 88. № 2. P. 1–22 [in Ukrainian].
6. Semenov, O., Pluzhnyk, Yu. (2023). Professional and methodical training of future teachers for the formation of students' reading literacy on the basis of the PISA-2018 study. *Slobozhan Scientific Bulletin. Series: Philology*. Issue 3. P. 150–162 [in Ukrainian].
7. Bell, A. (1991). *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell. 277 p.
8. Dijk, Teun A. van. (1985). *Discourse and Communication: New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*, Berlin, New York: De Gruyter. Retrieved from: <https://doi.org/10.1515/9783110852141>.
9. Craig, R. (2007). *Internet journalism: the work of a journalist and editor in new media*. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House. 324 p. [in Ukrainian].
10. Hudz, N.O. (2015). Internet discourse as a new type of communication: structure, language design, genre formats. *Modern linguistic studies: Studyguide. Zhytomyr. Department of State University named after I. Franko*. P. 61–87 [in Ukrainian].
11. Shkvorchenko, N. (2019). Internet discourse as a linguistic category. *Actual issues of humanitarian sciences. Interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobych*. Issue 23. Volume 3. P. 62–68 [in Ukrainian].
12. Yatsimirska, M., Dragan, N. (2007). Media text as a product of journalistic creativity (psycholinguistic analysis of logical perception and emotions). *Bulletin of Lviv University. Series: Journalism*. Lviv. Issue 30. P. 267–276 [in Ukrainian].
13. Ilganaeva, V.O (2019). Information and knowledge in social and communication processes. *Education of the region. Political science, psychology, communications*. № 2. P. 149–153 [in Ukrainian].
14. Bobal, N.R. (2012). Massmedia texts: structure and content of the concept. *Scientific notes of the National University «Ostroh Academy»*. Series: Philological. № 30. P. 234–235 [in Ukrainian].
15. Lall James. (2002). *Mass media, communication, culture: A Global Approach [Text]*; translated by O. Hrytsenko [and others]; edited by O. Hrytsenko. Kyiv: K.I.S. 264 p. [in Ukrainian].
16. Holub, N.B., Novosyolova, V.I., Gadaevska, L.V. (2020). *Speech genres in Ukrainian language classes at the lyceum (standard level): a practical guide*. Kyiv: CONVEY PRINT. 128 p. [in Ukrainian].
17. Rizun, V.V. (1996). *Literary editing: a textbook*. Kyiv: Lybid. 240 p. [in Ukrainian].
18. Avramenko, O.M. (2019). *Ukrainian language (standard level): textbook for the 11th grade of general secondary education institutions*. Kyiv: Diploma. 208 p. [in Ukrainian].

19. Semenog, O.M., Kalynich, O., Dyatlenko, T.I., Bilyasnyk, M.D., Gapon L. (2024). Ukrainian language: a textbook for the 7th grade of general secondary education institutions. Ternopil: Aston. Retrieved from: <https://lib.imzo.gov.ua/konkursniy-vdbr-pdruchnikv-dlya-7-klasu/movno-literaturna-osvtnya-galuz/ukraska-mova/ukraska-mova-pdruchnik-dlya-7-klasu-zakladv-zagalno-seredno-osvti-avt-semenog-o-m-kalinich-o-v-dyatlenko-t--blyasnik-m-d-gapon-l-o/> [in Ukrainian].